

SPRÅKOVERGRIPENDE TRANSLATØRKURS
NHH

Strategier i oversettelsesprosessen

Ingrid.Simonnaes@nhh.no

Oversikt

- Innledning
- Oversettelsesstrategier i teorien
- Oversettelsesstrategier i praksis
- Oppsummering

Generelt: Viktige avklaringer i forkant av enhver oversettelse

Oversettelse = spesiell form for kommunikativ handling /kommunikasjon i form av tekstREproduksjon

«*Quis, quid, quando, ubi, cur, quem ad modum, quibus adminiculis*”

“Who, what, when, where, why, in what way, by what means”

-> who, what, when, where, why

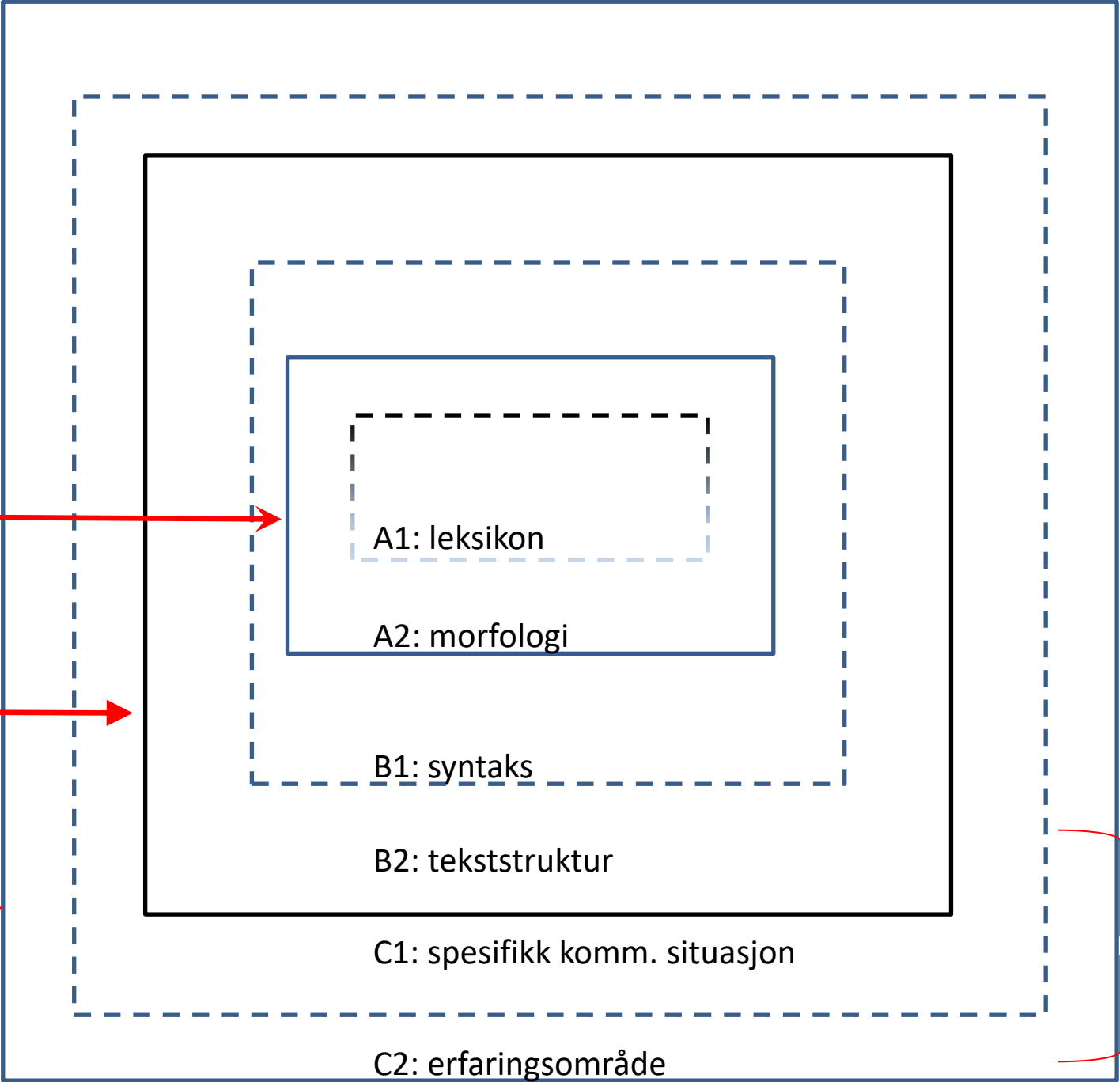
-> *translation brief /oversettelsesoppdrag*

A: mikrostruktur
(ordene)

B: makrostruktur
(tekstene)

C: kontekst

A1: leksikon

A2: morfologi

B1: syntaks

B2: tekststruktur

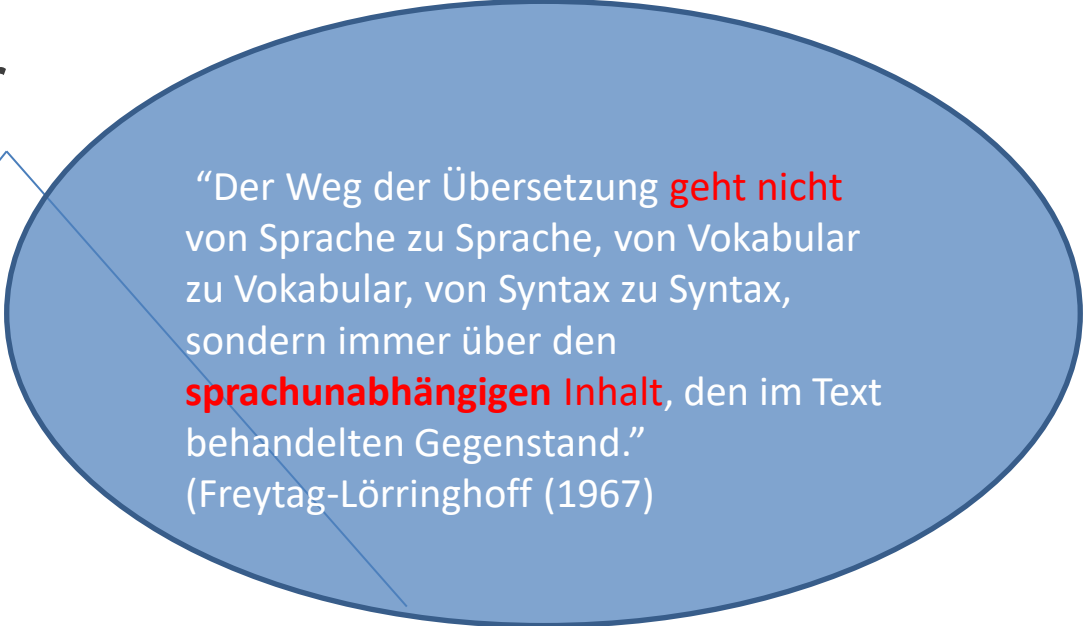
C1: spesifikk komm. situasjon

C2: erfaringsområde

B2 +
C1+C2
=
språk-
bruk /
parole

Oversetterens grunnleggende problem

hensynet til to realiteter

“Der Weg der Übersetzung **geht nicht** von Sprache zu Sprache, von Vokabular zu Vokabular, von Syntax zu Syntax, sondern immer über den **sprachunabhängigen Inhalt**, den im Text behandelten Gegenstand.”
(Freitag-Lörringhoff (1967))

Tekstens overflate
= ord og syntaks

Tekstens betydning
= som må utledes av
konteksten og
erfaringsområdet

Test: erfaringsområde

- Posisjonsbestem følgende uttrykk:
  - reskontro
  - varetekt
  - balanse

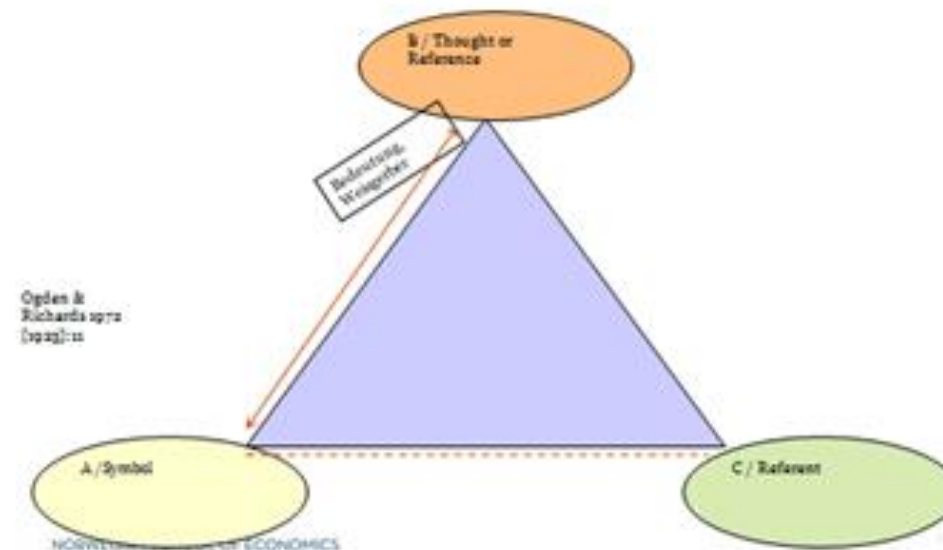
Balanse pr. 31.12.2012 (Tall i 1 000 NOK)			
Eiendeler		Egenkapital og Gjeld	
Fabrikkbygg	75 000	Egenkapital	25 000
Maskiner	25 000	Langsiktig gjeld	85 000
Varer	15 000	Kortsiktig gjeld	10 000
Bankinnskudd	5 000		
Sum eiendeler	120 000	Sum EK og gjeld	120 000

Semiotisk trekant

Den semiotiske triangel iflg Ogden & Richards (1923)

NHH

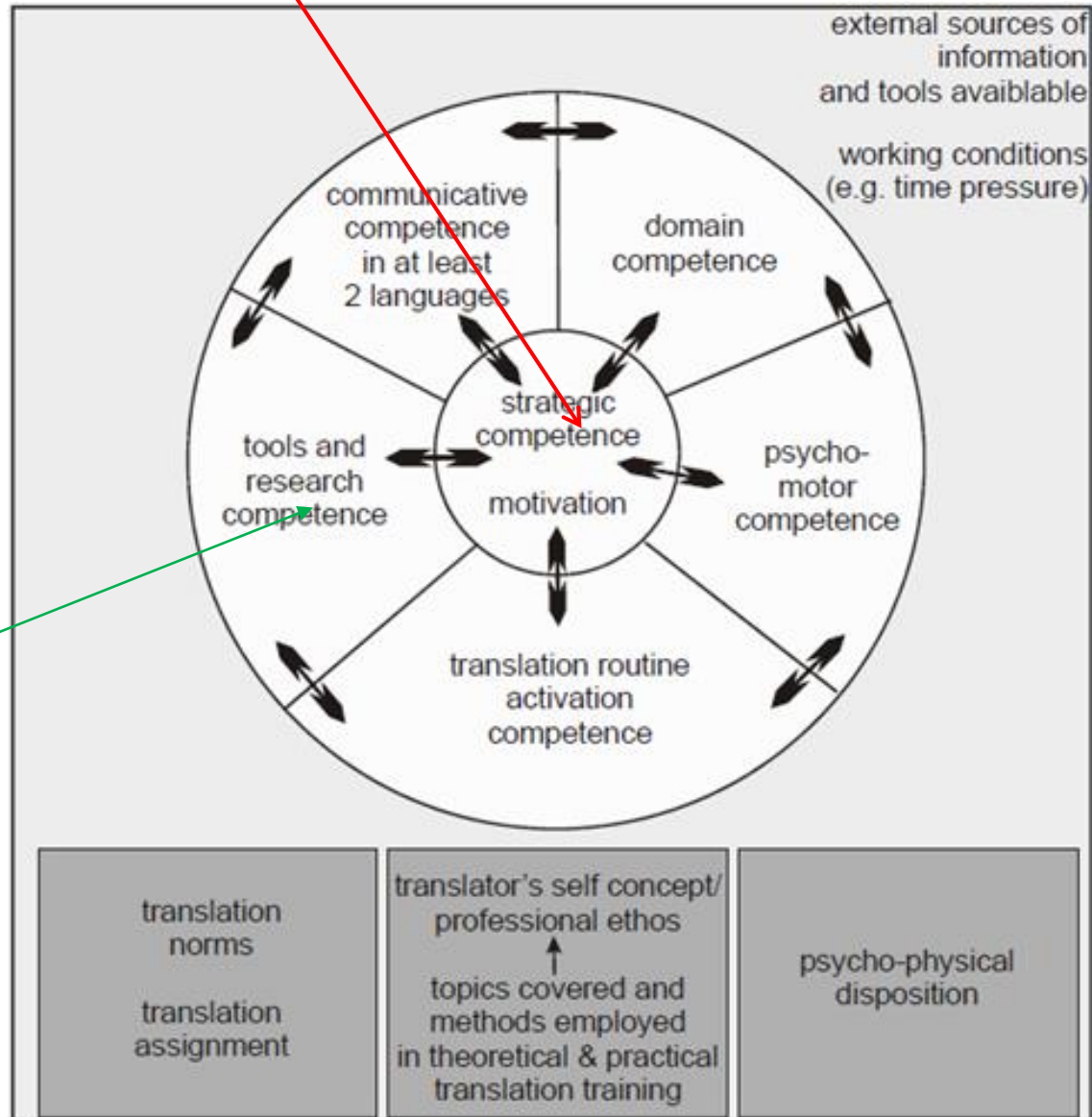
Eksempel: i det nederste hjørnet til venstre (A) finner vi symbolet – for vårt vedkommende språklige tegn, for eksempel bokstavene b o k. Dette symbolet står for begrepet BOK (hjørnet B) som er en abstraksjon / et bilde den enkelte av oss har i hodet sitt. Referenten er derimot den spesifikke boken på pulten. Denne relasjonen mellom A, B og C er det viktig å holde styr på.

OVERSETTELSESKOMPETANSE - MODELLER

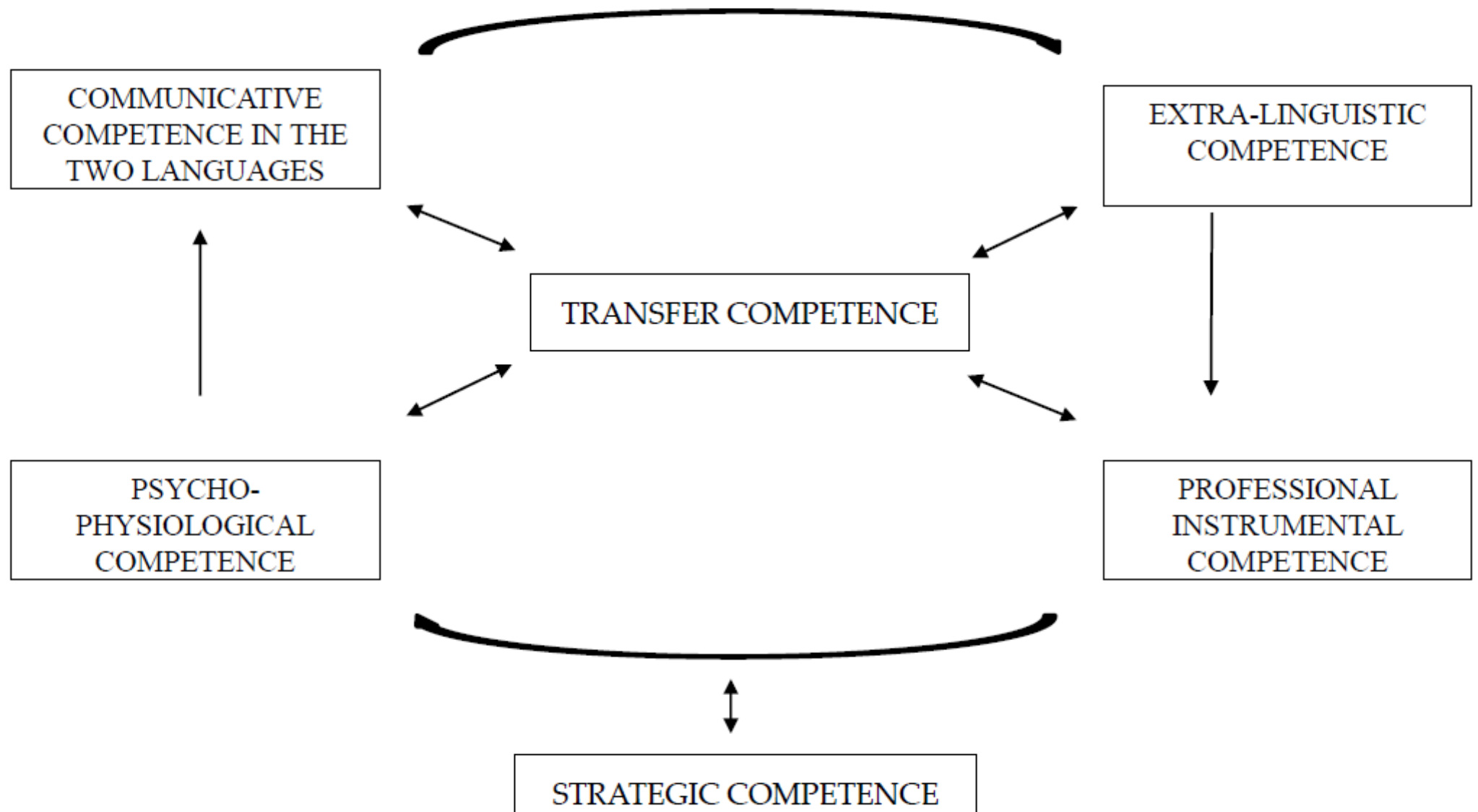

Strategisk kompetanse

Göpferich 2013/2008

Översättningskompetans (PACTE 2002, 2003, 2017)

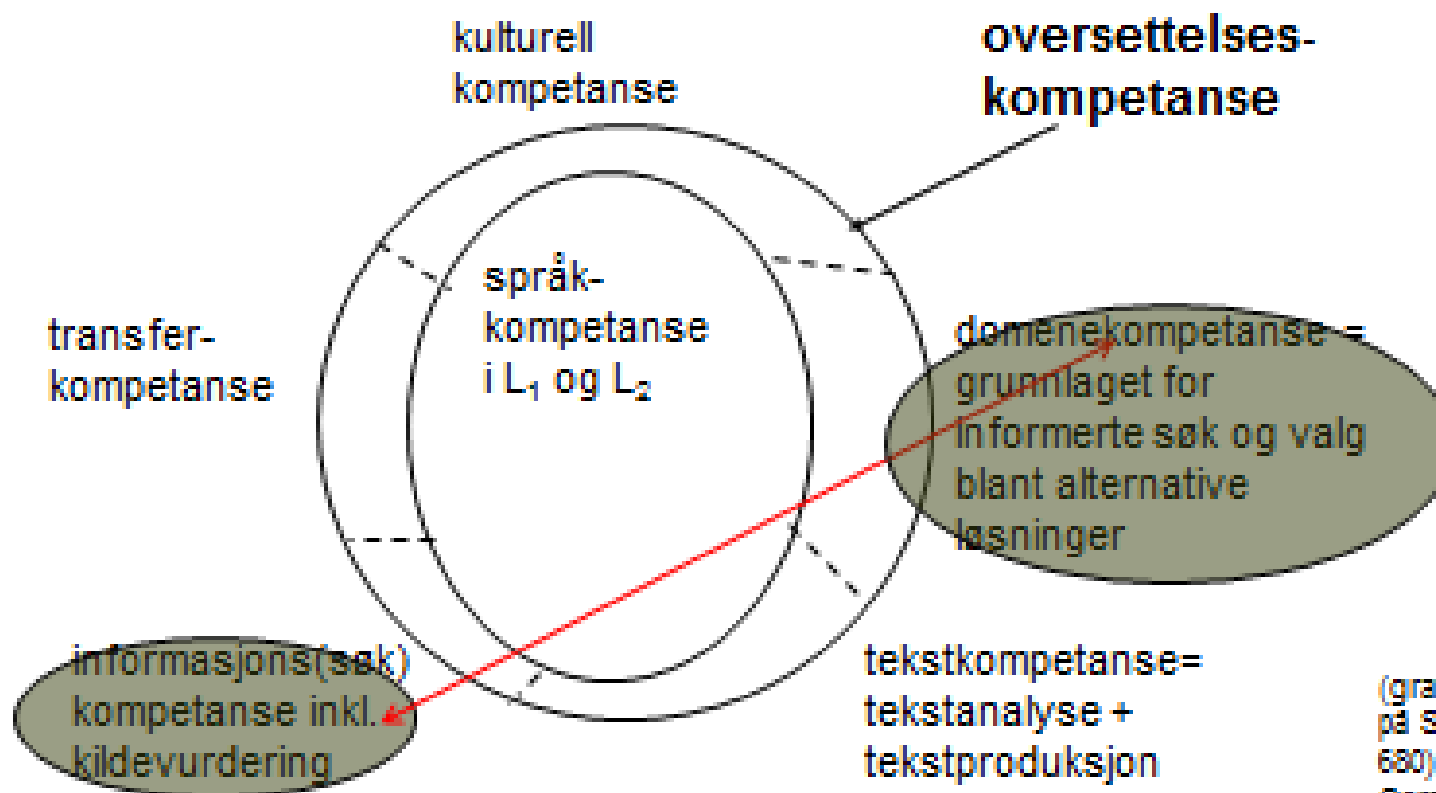

Forventede delkompetanser

Modell – oversettelseskompetanse

STRATEGISK KOMPETANSE!

(grafikk av IS basert på Schöffner (2004: 680) «Developing Competence in LSP-Translation»)

Dokumentasjonssøk

Kompetanse i dokumentasjonssøk:

“Make effective use of search engines, corpus-based tools, text analysis tools and CAT tools.” (Valero-Garcés C. & Cedillo Corrochano, C., 2018, s. 158)

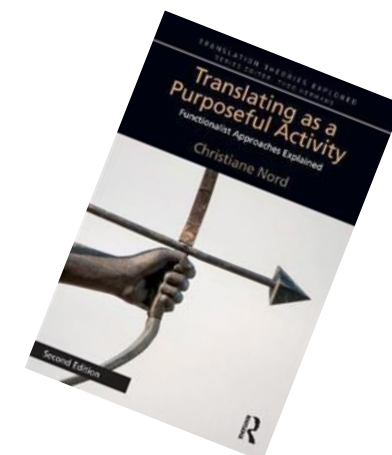
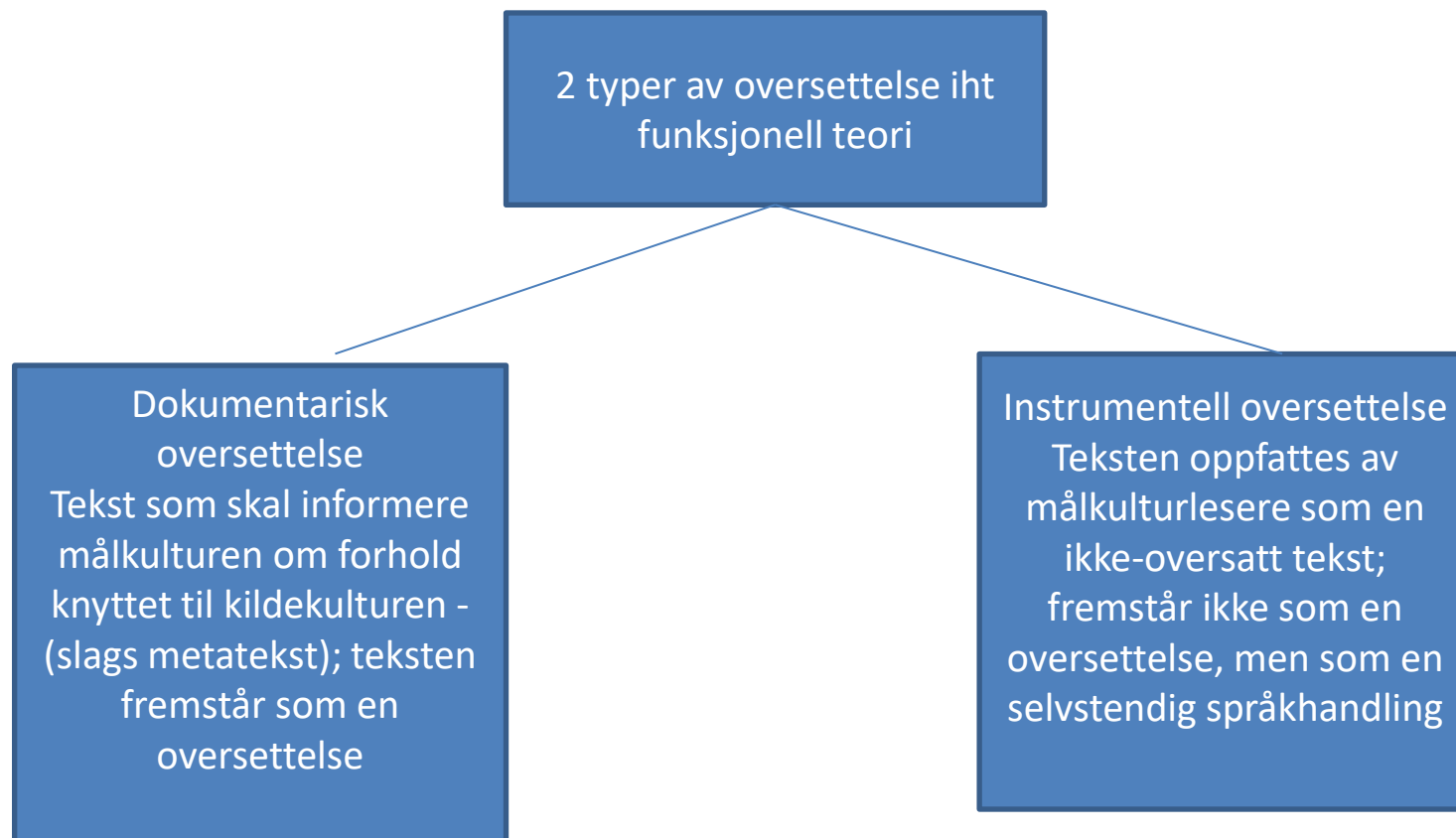
**‘(OVERSETTELSER)STRATEGI’ –
HVA ER DET? HVA ER VALG AV
STRATEGI AVHENGIG AV?**

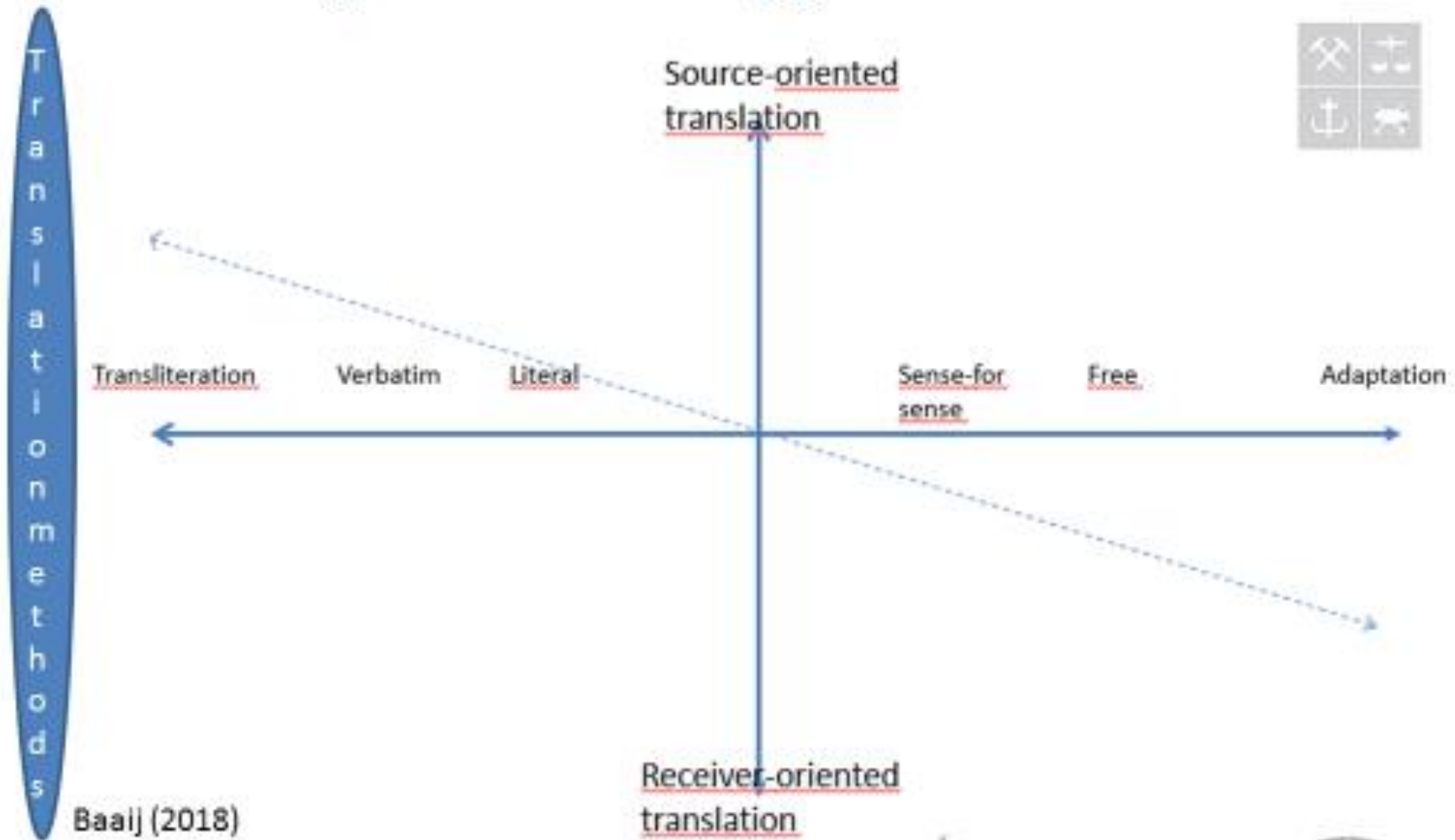
Translation brief

Se presentasjon til Beate Sandvei og Ingrid Simonnæs

Begreper fra teorien – dokumentarisk ≠ instrumentell oversettelse – merk glidende overgang

Schleiermacher: «Entweder der Uebersetzer läßt den Schriftsteller möglichst in NHH Ruhe, und bewegt den Leser ihm entgegen; oder er läßt den Leser möglichst in Ruhe und bewegt den Schriftsteller ihm entgegen.»

Translation strategies

global strategies/
macro strategies

local strategies/
micro strategies

eksamenssituasjon # konkret arbeidssituasjon

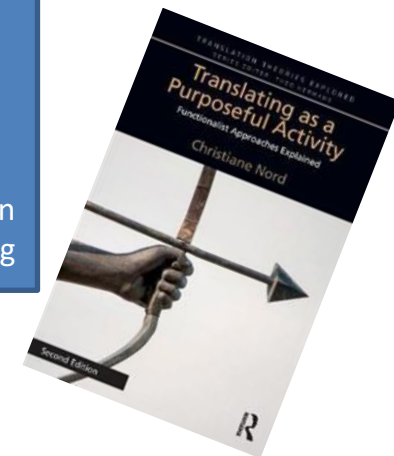
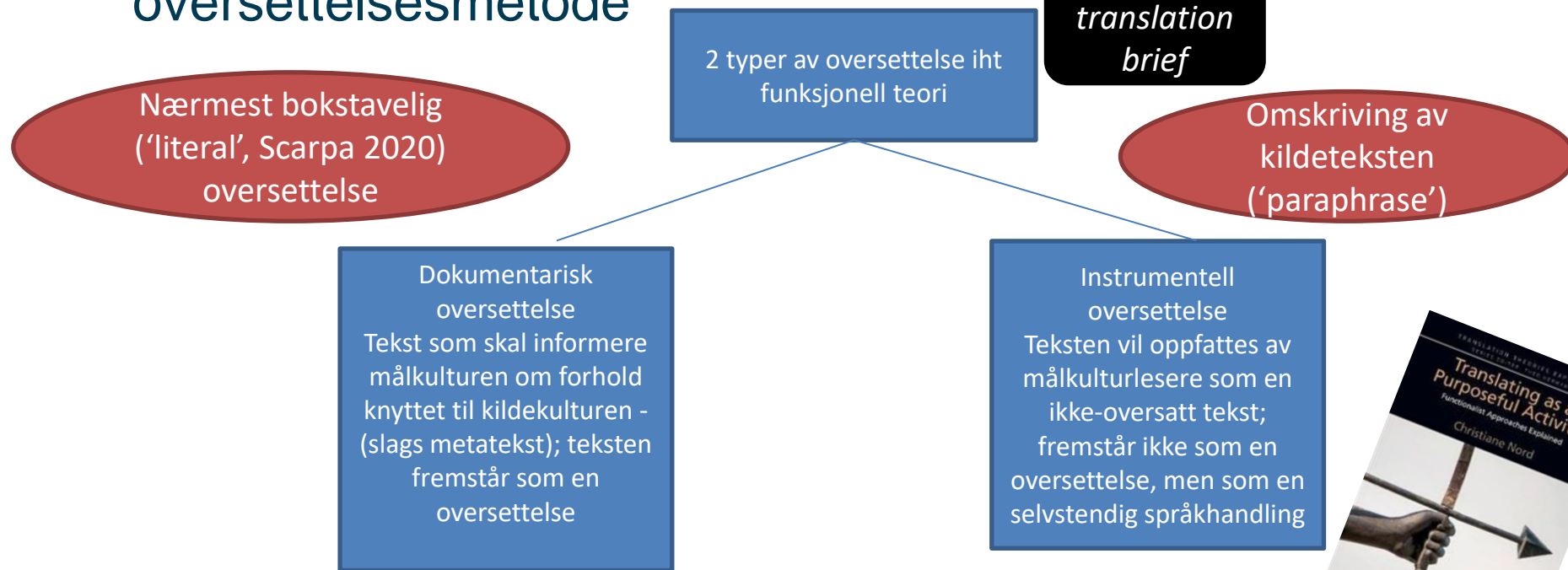
Makro-strategi

Mikro-strategier

Hvilke strategier?

Makrostrategi:

Begreper fra teorien – dokumentarisk ≠ instrumentell oversettelsesmetode

Eksempel: Mikrostrategi på syntaktisk nivå: Sjangerkonvensjoner – jf. vurderingsmatrisen pkt. tekstkonvensjoner og idiomatikk

No/en: ofte korte sideordnete setninger /paratakse
lengre setningsperioder i andre språk,
knyttet sammen med
konnektiver/konjunksjoner (så, *eller*, *men*
...).

Men: se hen til teksttypen!
aktiv vs. passivkonstruksjoner

...

Tekstkonvensjoner og idiomatikk
Vurderer i hvilken grad oversettelsen
svarer til målpråkets
generelle tekstkonvensjoner.

Oversettelsen tar tilstrekkelig hensyn til
typiske kjennetegn ved tekstsjanger på
målpråket. Dvs. at oversettelsen kan
leses som om den var skrevet direkte
på målpråket

Fravær eller få forekomster av
problematiske og/eller uegnete uttrykk

Tekstanalyse av kildeteksten = forståelsesprosessen

- bottum-up
  - anbefaling: finne frem til tekstens «*røde tråd*» (*aboutness*)-> verbaliser denne før du starter med selve oversettelsen
- top-down = oversetterens "lagrede" viten om angjeldende erfaringsområde for kildetekst (hvor mye kunnskap har oversetteren om det tekniske, adm.-øk. og jur. erfaringsområdet; NB: også allmennkunnskap er viktig her)

Overordnede hensyn - Utgangspunkt

a) Oversettelse er valg (Wilss (1994): *Translation as decision making*)

«All translation is compromise. It is usually better in **legal** translation to **make the audience aware of the difficulties** than artfully to disguise them.» (Schroth 1986: 65, fremheving av I.S.)

Mulighetene gis av språkene/kulturene

No. *snø ... pålegg ...*

No. *brunost, støl, budeie, dravle*

b) Føringer for resten av oversettelsen

Praktisk anvendelse
**FOKUS PÅ ORDNIVÅ OG STØRRE
SEMANTISKE ENHETER**

Atomisme - ordnivå – utfordringer

Utfordringer:

i) Kulturspesifikke /kulturbundne begreper (jf. også presentasjonen «Oversettelse – «Teori og praksis» av Beate Sandvei & Ingrid Simonnæs))

- abstrakte eller konkrete

- typiske områder: mat, religiøse høytider eller skikker, historiske steder/personer/hendelser, statsforvaltning og politiske systemer, utdanningssystemer, klær, naturfenomener, o.l.

- F. eks.: *påske, ramadan, julebord, 17. mai, bunad, sari, el niño, vidden/-a, marka*, og mer faglig preget *ombudsmann, Storting, verneombud*

Atomisme - ordnivå – utfordringer

ii) Kildespråk (KS)-begrepet er ikke leksikalisert i målspråket (MS) = leksikalske hull

F.eks.: *skareføre, holkeføre, lavt skydekke* => ?

iii) KS-ordet er semantisk komplekst

F.eks. *russefeiring, en doning (å done?)*

iv) KS og MS viser ulike semantiske distinksjoner

F.eks.: *ja/jo (yes)#; ja; oui), tak (ceiling/roof; Decke/Dach; plafond/toit),*

Atomisme - ordnivå – utfordringer

v) MS mangler overordnet term

F. eks. *pålegg*

vi) MS mangler underordnet term

F. eks. *farmor/mormor vs. grandmother; mulig: Großmutter väterlicherseits/mütterlicherseits), fetter/kusine (cousin)*

Øversettelsesstrategier v/ ikke sammenfallende begrepsdekning

- ingen øversettelse, men bibeholde kildespråkets betegnelse /»borrowing» / «Lexementlehnung»
‘trust’ (en spes. type stiftelse)
- lånoversettelse («calque»)
- forklare begrepsinnholdet vha parafrase
Likestillings- og diskrimineringsnemnda (= domstolslignende organ, jfr. nemndas engelske navn på nettet: The Equality and Anti-discrimination **Tribunal**)
- danne neologisme, ev. sammen m/ eksplisitering (= mer forklaring i form av flere leksikalske ord eller ord med mer semantisk innhold)

Översettelsesstrategier v/ ikke sammenfallende begrepsdekning (kont.)

- utelatelse (FORSIKTIG!!)
- bruk av en illustrasjon – se hen til teksttype og TB

Praktisk anvendelse

FOKUS PÅ SYNTAKTISKE FORSKJELLER

Hvordan håndtere syntaktiske konstruksjoner?

Se bort fra syntaktiske konstruksjoner i MS;

hovedpoenget er: gjengi det semantiske innholdet i idiomatisk utforming (= to krav som ikke nødvendigvis er sammenfallende)

«jeg har 20 år» # j'ai 20 ans # ich bin 20 Jahre (alt) # I am 20 years

- Sjangerkonvensjoner: no: ofte korte setninger # lengre setningsperioder i andre språk. **Men**: se hen til teksttypen!

Oppsummering /«circle of understanding»

- Oversettelse innebærer alltid et valg "Translation as a Decision Process" (Levy 1967)
- Valg betinges av to ting: muligheter og føringer
- Mulighetene og føringene legges av språkene, deres forhold til hverandre, teksten og oversettelsessituasjonen, inkl. *TB*
- Strategier velges på bakgrunn av en klar oppfatning om oversettelsens formål (inkl. målgruppens behov) og hvordan oversettelsen best kan oppnå dette

Referanseliste

- Baaij, C.J.W. (2018). *Legal Integration and Language Diversity: Rethinking Translation in EU Lawmaking*. Oxford University Press.
- Bowker, L. (2023). *De-mystifying Translation: Introducing Translation to Non-translators*. Routledge.
- Freytag-Löringhoff, Bruno, Baron von (1967). *Logik II - Definitionstheorie und Methodologie des Kalkülwechsels*. Kohlhammer.
- Göpferich, Susanne (2013). Translation competence. Explaining development and stagnation from a dynamic systems perspective. *Target. International Journal of Translation Studies*, 25(1). 61-76.
- Hurtado Albir, Amparo (2017). Translation and Translation Competence. I A. Hurtado Albir (ed.). *Researching Translation Competence by PACTE Group*. John Benjamins. 3-34.
- Jääskeläinen, Riitta (1993). Investigating Translation Strategies. I S. Tirkkonen-Condit, Sonja & J. Laffling(eds.). *Recent Trends in Empirical Translation Research*. Joensuu. 99-119.
- Korzen, Iørn (2003). Hierarchy vs. linearity. Some considerations on the relation between context and text with evidence from Italian and Danish. I I. Baron (ed.). *Language and Culture*. Frederiksberg. 97-109.
- Newmark, Peter (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.
- Nord, Christiane (2018 [1997]). *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*. London/New York.
- Ogden, Charles Kay & Richards, Ivor Armstrong (1972 [1923]) : *The Meaning of Meaning*. Routledge.
- Sacco, Rodolfo (2011 [2001]). *Einführung in die Rechtsvergleichung*. Aus dem Italienischen übersetzt von Dr. Jacob Jousen. Baden-Baden: 33-57.
- Schäffner, Christina (2004). Developing Competence in LSP-Translation. I E. Fleischmann, P. A. Schmitt & G. Wotjak, Gerd (Hrsg.). *Translationskompetenz. Tagungsberichte der LICTRA 4.-6.10.2001*. Stauffenburg. 679-689.
- Schroth, Peter W. (1986). Legal Translation. *The American Journal of Comparative Law, Supplement*, 34. 47-65.
- Schleiermacher, Friedrich (2022 [1813]). *Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens*. Berlin.
- Valero-Garces, Carmen & Corrochano, Carmen Cedillo (2018). Approaches to didactics for technologies in translation and interpreting. *trans-kom*, 11(2). 154-161.